

Rehber Öğretmenlerin Yeni Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliğine İlişkin Algılarının İncelenmesi

Eşref NAS¹

Geliş Tarihi: 06.10.2018

Kabul Tarihi: 13.12.2018

Yayın tarihi: 31.12.2018

Özet

Bu çalışma, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel araştırma deseninde yapılan çalışmada teknik olarak Q-Metodu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda 40 katılımcı yer almış ve katılımcılar, amaçlı örneklemenin bir çeşidi olan ölçüt örnekleme yöntemine dayanılarak seçilmiştir. Verilerin toplanması amacıyla araştırma formu ve Q-dizgisi kullanılmıştır. Veriler PQ-Method programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının iki faktör altında toplandığı anlaşılmaktadır. Birinci faktör altında yer alan rehber öğretmenler; yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğini etik açıdan sorunlu görmekte ve yeni yönetmeliğin eleştirilecek taraflarının mevcut olduğunu belirtmektedir. İkinci faktör altında yer alan rehber öğretmenler; yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde rehber öğretmenin istemediği görevlerin var olduğunu, yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken ve eleştirilecek taraflarının mevcut olduğunu belirtmektedir.

Anahtar Kelimeler: Rehber öğretmen, Rehberlik hizmetleri yönetmeliği, Q-Metot

Examination of the Guidance Teachers' Perceptions About the New Guidance Services Regulation

Abstract

This study was conducted to examine the perceptions of guidance counselors about the new guidance services regulation. Q-Method was used technically in the qualitative research design. In the study group, 40 participants took part and the participants were selected based on the criterion sampling method which is a kind of purposive sampling. In order to collect the data, the research form and Q-string were used. Data were analyzed using the PQ-Method program. As a result of the analysis, it is understood that the perceptions of the guidance counselors about the new guidance services regulation are gathered under two factors. Guidance counselors under the first factor; it sees new guidance services regulation as problematic in terms of ethics and states that there are parties to criticizing the new regulation. Guidance counselors under the second factor; In the new guidance services regulation, it is stated that there are duties that the guidance counselor does not want, and that the new regulation has to be corrected and criticized.

Key words: Guidance counselor, Guidance services regulation, Q-Method

¹ Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, dalcicek21@hotmail.com

GİRİŞ

Günümüz eğitim sisteminde, geleneksel yaklaşımdan çağdaş anlayışa doğru bir değişim yaşanmıştır. Çağdaş anlayışın eğitim sistemini etkilemesi okullarda *öğretim* ve *yönetim* hizmetleriyle birleşen *öğrenci kişilik hizmetlerinin* ortaya çıkmasını sağlamıştır (Tan, 2000). Öğrenci kişilik hizmetleri, öğrencilerin öğretim etkinliklerinden en üst seviyede faydalanabilmeleri ve kendilerini bir bütün olarak geliştirebilmeleri için sağlanan hizmetlerin tamamını oluşturmaktadır (Yeşilyaprak, 2016). Öğrenci kişilik hizmetleri kapsamında birçok faaliyetin yürütüldüğü (Kuzgun, 2011) belirtmekle birlikte, okullarda sunulan önemli bir hizmet türü de rehberlik hizmetidir. Rehberlik, öğrencinin kendini anlaması, sorunlarını çözebilmesi, gerçekçi kararlar alabilmesi, çevresine sağlıklı bir şekilde uyum sağlaması ve böylece kendini gerçekleştirebilmesi için uzmanlar tarafından yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım hizmetidir (Kepçeoğlu, 2004).

Eğitim ortamlarında uygulanan rehberlik hizmetlerinin planlanmasında ve yürütülmesinde belli ilkeler esas alınmaktadır. *MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*'nde (2017) belirtilen söz konusu ilkelerin başında, bireye ve bireysel farklılıklara saygı gelmektedir. Bilimsellik ve gizlilik ilkeleri dikkate alınmakla birlikte rehberlik hizmetleri sunulurken gelişimsel bir anlayışla önleyici ve koruyucu bir yaklaşım sergilenmektedir. Ayrıca hayat boyu rehberlik anlayışıyla bireylerin yaş, gelişim özellikleri ve öğretim kademelerinin dikkate alınarak mesleki ve etik değerlere uyulması, rehberlik hizmetlerinin uygulanma sürecinde esas kabul edilmektedir.

Eğitim sistemi kapsamında sağlanan rehberlik hizmetleri, yasal düzenlemeler doğrultusunda yapılmaktadır. Bu düzenlemelerden biri olan *MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*, okullarda yürütülen bütün rehberlik faaliyetlerini içermektedir. Bu yönetmelikte, rehberlik hizmetlerini yürütmekle sorumlu personellerin görevleri belirlenmiştir. Okul rehberlik hizmetleri yürütüme komisyonu tarafından yapılan çalışmalar ve okul rehber öğretmeninin görevleri, bu yönetmelik doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu durum, yönetmeliğe ilişkin yapılan/yapılacak herhangi bir değişikliğin okulda yürütülen rehberlik hizmetlerini etkileyebileceği anlamına gelmektedir.

Rehberlik hizmetleri yönetmeliği ile ilgili bazı değişikliklerin yapılması zaman zaman gündeme gelmektedir. En son haliyle 10 Kasım 2017 tarihli ve 30236 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde, okul rehberlik öğretmeninin görevlerine ilişkin bazı düzenleme ve değişiklikler yer almaktadır. Söz konusu değişiklik ve düzenleme, hem rehberlik öğretmenleri hem de bazı dernek ve sendikalar tarafından farklı şekillerde değerlendirilmektedir. Yapılan değerlendirmelere bakıldığında, yeni yönetmeliğe ilişkin tepkilerin çoğunlukta olduğu, sendikalar tarafından bazı eleştiriler yapılmakla birlikte yönetmeliğin yeniden değerlendirilmesinin talep edildiği (Eğitim Bir-Sen, 2017; Eğitim-Sen, 2017; Türk Eğitim-Sen, 2017a) görülmektedir. Bununla birlikte, Türk PDR Derneği ve Türk Eğitim-Sen (Türk Eğitim-Sen, 2017b) tarafından yönetmeliğin tepkiyle karşılandığı ve yönetmeliğin iptali için Danıştay'a dava açıldığı görülmektedir.

Yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine yönelik yapılan değerlendirmeler göz önünde bulundurulduğunda, genel olarak verilen tepkinin okul rehberlik öğretmeninin rol ve görevleri ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bunun ötesinde, sadece rehberlik öğretmeninin görev kapsamı değil, yeni yönetmeliğin bir bütün olarak incelenmesi gerekmektedir. MEB tarafından 2001 yılında yayımlanan eski rehberlik hizmetleri yönetmeliği ile 2017 yılında yayımlanan yeni yönetmelik arasındaki belirgin farkın anlaşılması açısından şöyle bir değerlendirme yapılabilir:

- Eski yönetmeliğin ismi *MEB Rehberlik ve Psikolojik Danışma Yönetmeliği* iken, yeni yönetmelik *MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği* olarak adlandırılmıştır. Bu da, *psikolojik danışma* kavramının yönetmelik isminden çıkarıldığını göstermektedir.
- Eski yönetmelikte okul rehberlik servislerinde görev yapan personel, *Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman)* unvanıyla tanımlanırken, yeni yönetmelikte bu unvan *Rehberlik Öğretmeni* olarak belirlenmiştir.

• Eski yönetmelikte rehber öğretmene *Verilemeyecek Görevler* kapsamında ders, nöbet ve sınav gibi görevler yer alırken, yeni yönetmelikte “*Sınavlarda görev alabilir. Belleticilik ve nöbet görevi yapar.*” denilmektedir.

• Eski yönetmelikte rehber öğretmenin görüşülecek öğrenci ve görüşme saatine dair herhangi bir düzenleme bulunmamaktayken, yeni yönetmelikte rehber öğretmenin görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adı ve görüşme saatini okul idaresine bildireceği belirtilmektedir.

Rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin farklı çevreler tarafından farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. Konuyla alakalı makalelerde, yeni yönetmeliğe eleştirel bir gözle bakıldığı (Üstüner, 2018) yeni yönetmelikte yer alan rehberlik öğretmenin görevlerinin etik açısından değerlendirildiği (Eren-Gümüş, 2018) görülmektedir. Diğer tarafta, rehberlik hizmetlerini yürütmekle yükümlü olan ve yönetmelikten doğrudan etkilenen personelin yönetmeliğe dair değerlendirmelerinin anlaşılması bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, okul rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenlerin yeni yönetmeliğe ilişkin algılarının ele alınmasının önemli ve gerekli olduğu söylenebilir.

Amaç

Bu çalışmada, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının Q metodu ile incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algıları kaç faktör altında toplanmaktadır?
2. Rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algıları hangi konularda farklılık göstermektedir?

YÖNTEM

Bu çalışma, nitel araştırma desenlerinden biri olan Olgubilim (fenomenoloji) deseni kapsamında yapılmıştır. Olgubilim deseni, bireylerin farkında olduğu ancak derin bir anlayışa sahip olmadıkları olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada, teknik olarak Q Metodu kullanılmıştır. Q Metodu, kişilerin tutum ve algılarını ölçmekte kullanılan bir analiz türüdür. Q Metodunun temel yaklaşımı, katılımcı görüşlerinin bir dizgi üzerinde negatif ve pozitif aralığında uygun bir şekilde dizilmesidir. Q dizgisi olarak bilinen bu göstergede soldan sağa gidildikçe maddelere katılım oranı artmaktadır. Q dizgisi iki şekilde oluşturulmaktadır: (1) katılımcıların istediği rakamın altına istediği kadar cümle yerleştirebildiği serbest metot ve (2) her sayının altına kaç yargı cümlesinin yerleştirileceğinin araştırmacı tarafından belirlendiği zoraki metot (Demir ve Kul, 2011 akt. Turhan, 2016). Bu çalışmada, rehber öğretmen algılarının tespit edilmesi amacıyla katılımcılardan zoraki metoda uygun olarak bir sıralama yapmaları istenmiştir. Bu çalışmada Q Metodunun kullanılmasına ilişkin bazı nedenler ileri sürülebilir. Öncelikle, Q Metodu aracılığıyla katılımcıların algıları tespit edilebilmekte ve katılımcıların hangi konularda hemfikir oldukları saptanabilmektedir. İkinci olarak, Q-dizgisinin kullanılmasıyla veri toplama süreci gerçekleştirilmekte ve analiz sürecinde yine PQ Method programı kullanılabilir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, amaçlı örneklemenin bir çeşidi olan ölçüt örnekleme yöntemine dayanarak oluşturulmuştur. Bu örnekleme yönteminde, önceden belirlenen bazı ölçütleri karşılayan durumlar çalışılmakta (Yıldırım ve Şimşek, 2013) ve belirlenen ölçütleri karşılayan birimler örnekleme alınmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu bağlamda, rehber öğretmenlerin çalışma grubuna dâhil edilmesi noktasında *yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğini okumuş olma ve en az üç yıllık mesleki deneyime sahip olma* ölçütleri esas alınmıştır. *Yeni yönetmeliği okumuş olması* ölçütü için araştırmacı tarafından rehber öğretmenlere yönetmeliği okuyup okumadıkları sorulmuştur. *En az üç yıllık mesleki deneyime sahip* olan bir rehber öğretmenin hem eski yönetmelik hem de yeni yönetmelikten haberdar olduğu kabul edilmiştir. Bu da, araştırmada

eski ve yeni yönetmeliği kıyaslama olanağı sağlamaktadır. Sonuç olarak, söz konusu ölçütleri sağlayan 22 kadın ve 18 erkek olmak üzere toplam 40 rehber öğretmen çalışma grubunda yer almıştır. Bir kısmı ortaokulda (n=14), bir kısmı da ortaöğretim (n=26) kurumunda görev yapan rehber öğretmenlere doğrudan araştırmacı tarafından ulaşılmıştır. Bu süreçte, araştırmacı tarafından okul müdürlüklerinden gerekli izinler alınmış ve okul rehberlik servislerinde rehber öğretmenlerle çalışma yapılmıştır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada, verileri elde etmek amacıyla araştırma formu geliştirilmiştir. Form geliştirilmeden önce ilgili alan taranmış, araştırma amacı için uygun soru maddeleri ve yargı cümleleri aranmıştır. Bu kapsamda rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetlerine ilişkin öznel düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla bir ön çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada, araştırma hakkında gerekli bilgiler rehber öğretmenlerle paylaşılmış ve onlara küçük not kâğıtları dağıtılmıştır. Dağıtılan kâğıtlara rehber öğretmenlerden yeni yönetmeliğe ilişkin düşüncelerini yazmaları istenmiştir. Bu şekilde elde edilen 16 cümleden araştırma konusuyla ilişkili olanların seçilmesi için alan uzmanlarına danışılmıştır. Uzmanlardan alınan dönütler doğrultusunda, cümleler üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Araştırmanın amacına hizmet edebilecek cümleler, Q Metodu için uygun hale getirilmiştir. Yapılan işlemler sonucunda 9 adet yargı cümlesini içeren bir form elde edilmiştir. Bu formda, Q dizgisi ve katılımcıların dizgi üzerinde yaptıkları sıralamada uç bölgelere (negatif uç: -2; pozitif uç: +2) yerleştirdikleri cümlelere ilişkin gerekçelerini belirten iki soru maddesi yer almıştır.

Araştırma Formunda Yer Alan Maddeler

1. Yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken tarafları vardır.
2. Yeni yönetmeliğin eleştirilecek tarafları vardır.
3. Yeni yönetmelik ile eski yönetmelik arasında önemli bir fark yoktur.
4. Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha çağdaştır.
5. Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha faydalıdır.
6. Yeni yönetmelik, etik açısından sorunludur.
7. Yeni yönetmelik, rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirmektedir.
8. Yeni yönetmelik, rehberlik ilkeleri ile uyumsuzdur.
9. Yeni yönetmelikte, rehber öğretmenin istemediği görevler vardır.

Aşağıdaki şekil, araştırmacı tarafından hazırlanan bir Q dizgisidir. Araştırmada kullanılan yargı cümleleri, katılımcılar tarafından dizgi üzerinde yerleştirilmiş ve araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır.

Katılmıyorum	Nötr			Katılıyorum
-2	-1	0	1	2

Şekil 1: Çalışmada kullanılan Q dizgisi

Verilerin Toplanması ve Analizi

Form geliştirildikten sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Bu süreçte formda yer alan her bir cümle ayrı bir karta basılmıştır. Bu kartlar ve araştırma formu, araştırmacı tarafından çoğaltılmıştır. Verilerin toplanması için okul idarelerinden gerekli izinler alındıktan sonra okul rehberlik servisleri ile irtibata geçilmiştir. Rehberlik servislerinde görev yapan rehber öğretmenlere, araştırmacı tarafından

araştırmanın amacı ve önemi açıklanmıştır. Ardından araştırma formu, basılan kartlar ve Q-dizgisi rehber öğretmenlere verilmiştir. Rehber öğretmenlerden, kartlarda yazılı olan cümleleri okuyarak, araştırmacı tarafından gösterilen Q dizgisi üzerinde uygun gördükleri şekilde (kartlarda yer alan cümlelere katılma durumlarına göre) yerleştirmeleri istenmiştir. Rehber öğretmenler tarafından yapılan yerleştirme/sıralama, araştırmacı tarafından kayıt altına alınmıştır. Bu kayıt işlemi, her bir rehber öğretmeni için ortalama 12 dk. sürmüştür. Toplam 16 farklı okuldaki (Bazı okullarda birden fazla rehber öğretmenin görev yaptığı göz önünde bulundurulmalıdır) rehber öğretmenle yapılan bu işlem 8 günde tamamlanmıştır. Son aşamada, 40 rehber öğretmene ulaşılarak kayıt altına alınan veriler, iki alan uzmanıyla paylaşılmıştır. Uzmanların verilerin araştırma amacına hizmet edip etmeyeceğine ilişkin görüşleri dikkate alınmıştır. Bütün bu işlemlerden sonra, *PQ Method* programı kullanılarak veriler analiz edilmiştir.

Verilerin Geçerliliği ve Güvenirliği

Nitel çalışmalarda, araştırma verilerinin farklı kişiler tarafından incelenmesinin çalışmanın geçerliliğini artırabileceği belirtilmektedir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu çalışmada, araştırmacı tarafından geliştirilen formun geçerliliğinin sağlanması için alandaki uzmanlara danışılmış ve uzmanların dönütleri doğrultusunda formda yer alan maddelerle ilgili gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca elde edilen verilerin araştırma amacına hizmet edip etmeyeceğine ilişkin alandaki uzmanların görüşleri alınmıştır. Nitel araştırmalarda güvenirliliği artırmak için araştırmada izlenen aşamalar detaylı bir şekilde ifade edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2014). Bu çalışmada da katılımcıların seçilmesi, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ile ilgili işlemler ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bu çalışmada, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin sahip oldukları algıların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında, Q metot ile elde edilen veriler, *PQ Method* programı kullanılarak analiz edilmiştir. Aşağıda analiz sonucuna ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1. Faktör dağılımları

Katılımcı	1. Faktör	2. Faktör	Katılımcı	1. Faktör	2. Faktör
K1	0.6154	0.4372	K21	0.6154	0.4372
K2	0.3833	0.8398X	K22	0.3833	0.8398X
K3	-0.0443	-0.6420	K23	-0.0443	-0.6420
K4	0.3573	0.8580X	K24	0.3573	0.8580X
K5	0.8100X	0.3013	K25	0.8100X	0.3013
K6	0.8815X	0.0092	K26	0.8815X	0.0092
K7	0.8389X	-0.0531	K27	0.9121X	0.1207
K8	0.2876	0.7728X	K28	0.9121X	0.1207
K9	0.2182	-0.7513X	K29	0.6939X	-0.2172
K10	-0.2062	-0.7883X	K30	0.6939X	-0.2172
K11	0.8289X	0.2154	K31	0.2876	0.7728X
K12	0.7402X	0.2875	K32	0.2182	-0.7513X
K13	0.5771	0.5624	K33	-0.2062	-0.7883X
K14	0.8998X	0.2174	K34	0.8289X	0.2154
K15	0.3639	0.3034	K35	0.7402X	0.2875
K16	0.6815X	0.2889	K36	0.5771	0.5624
K17	0.1659	0.8978X	K37	0.8998X	0.2174
K18	-0.2565	-0.8839X	K38	0.4517	0.2161
K19	-0.0987	0.8026X	K39	0.6815X	0.2889
K20	-0.2565	-0.8839X	K40	0.2565	0.8839X

Tablo 1 incelendiğinde, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının iki faktör altında toplandığı anlaşılmaktadır. Buna göre, 40 katılımcıdan 17 katılımcının 1.

Faktörde ve 15 katılımcının ise 2. Faktörde istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde yer aldığı görülmektedir. Ayrıca 8 katılımcının hiçbir faktör altında yer almadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Faktörler arası korelasyon tablosu

	2.Faktör
1. Faktör	0.3899

Tablo 2, faktörler arasındaki korelasyonu göstermektedir. Buna göre 1. Faktör ile 2. Faktör arasında pozitif yönlü orta düzeyde bir korelasyonun mevcut olduğu görülmektedir. Orta düzeyde korelasyon, faktörlerin birbirlerinden orta seviyede uzaklaştığı anlamına gelmektedir. Bu bağlamda, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının 2 farklı grup altında yer alabileceği söylenebilir.

Tablo 3. Faktörlerin madde Z puanları ve Q dizgisi sıralaması

Maddeler	1. Faktör		2. Faktör	
	Z Puanı	Q Dizgisi Sıralaması	Z Puanı	Q Dizgisi Sıralaması
6.Yeni yönetmelik, etik açısından sorunludur.	1.677	2	0.017	0
2.Yeni yönetmeliğin eleştirilecek tarafları vardır.	1.163	1	0.446	1
5.Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha faydalıdır.	0.416	1	0.127	0
1.Yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken tarafları vardır.	0.325	0	1.644	1
9.Yeni yönetmelikte, rehber öğretmenin istemediği görevler vardır.	-0.151	0	1.644	2
3.Yeni yönetmelik ile eski yönetmelik arasında önemli bir fark yoktur.	-0.450	0	-1.534	-2
8.Yeni yönetmelik, rehberlik ilkeleri ile uyumsuzdur.	-0.653	-1	-0.442	-1
7.Yeni yönetmelik, rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirmektedir.	-0.851	-1	-1.046	-1
4.Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha çağdaştır.	-1.477	-2	-0.357	0

Tablo 3, iki faktör altında toplanan rehber öğretmenlerin algılarını yansıtmaktadır. Tablo incelendiğinde, 1. Faktör altında yer alan rehber öğretmenlere göre; *yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliği, etik açısından sorun teşkil ettiği (6) ve yeni yönetmeliğin eleştirilecek taraflarının mevcut olduğu (2)* anlaşılmaktadır. Diğer tarafta ise, *yeni yönetmeliğin rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirdiği (7)* fikrine katılmadıkları ve *yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha çağdaş olduğu (4)* fikrini kabul etmedikleri görülmektedir.

Tablo 3'e bakıldığında, 2. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlerin; *yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde rehber öğretmenin istemediği görevlerin var olduğu (9), yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken (1) ve eleştirilecek taraflarının mevcut olduğu (2)* konusunda ortak görüşe sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer tarafta ise, *yeni yönetmeliğin rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirdiği (7) fikri ve yeni yönetmelik ile eski yönetmelik arasında önemli bir fark olmadığı (3)* görüşü kabul edilmemektedir.

Tablo 4. Ayırt edici maddeler

Maddeler	1. Faktör		2. Faktör	
	Q	Z	Q	Z
6.Yeni yönetmelik, etik açısından sorunludur.	2	1.68*	0	0.02
2.Yeni yönetmeliğin eleştirilecek tarafları vardır.	1	1.16*	1	0.45
1.Yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken tarafları vardır.	0	0.33*	1	1.14
9.Yeni yönetmelikte, rehber öğretmenin istemediği görevler vardır.	0	-0.15*	2	1.64

3.Yeni yönetmelik ile eski yönetmelik arasında önemli bir fark yoktur.	0	-0.45*	-2	-1.53
4.Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha çağdaştır.	-2	-1.48*	0	-0.36

(*) p<.01; p<.05

Tablo 4, iki faktörü birbirinden ayıran maddelere ilişkin Q-Sort değerlerini ve Z puanlarını göstermektedir. Buna göre, tabloda yer alan 6 maddenin p<.01 düzeyinde anlamlı farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. 1. Faktör altında toplanan rehber öğretmenler; *yeni yönetmelik, etik açısından sorunludur (6) ve yeni yönetmeliğin eleştirilecek tarafları vardır (2)* maddelerine 2. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlere göre daha güçlü bir şekilde katılım göstermektedir. Ayrıca 1. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlerin *yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha çağdaştır (4)* maddesine 2. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlere göre daha az bir şekilde katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır. Diğer tarafta 2. Faktör altında toplanan rehber öğretmenler; *yeni yönetmelikte, rehber öğretmenin istemediği görevler vardır (9), yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken tarafları vardır (1) ve yeni yönetmeliğin eleştirilecek tarafları vardır (2)* maddelerine 1. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlere göre daha güçlü bir şekilde katılım göstermektedir. Bununla birlikte, 2. Faktör altında toplanan rehber öğretmenlerin *yeni yönetmelik ile eski yönetmelik arasında önemli bir fark yoktur (3)* maddesine 2. Faktör altında toplanan öğretmenlere göre daha az bir şekilde katılım gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo 5. Uzlaşma maddeleri

Maddeler	1. Faktör		2. Faktör	
	Q	Z	Q	Z
5.Yeni yönetmelik, eski yönetmeliğe göre daha faydalıdır.	1	0.42	0	0.13
7.Yeni yönetmelik, rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirmektedir.	-1	-0.85	-1	-1.05
8.Yeni yönetmelik, rehberlik ilkeleri ile uyuşmamaktadır.	-1	-0.65	-1	-0.44

(*) p<.01; p<.05

Tablo 5, 1. Faktör ile 2. Faktör arasında uzlaşma sağlanan maddeleri göstermektedir. Buna göre, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin üç konuda hemfikir oldukları anlaşılmaktadır. Ortak görüşte olan rehber öğretmenler; *yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha faydalı olduğunu (5) ve yeni yönetmeliğin rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirdiğini (7)* ancak *yeni yönetmeliğin rehberlik ilkeleri ile uyuşmadığını (8)* belirtmektedir.

Araştırma Formunda Yer Alan Maddelere İlişkin Bulgular

Katılımcılara Q dizgisi üzerinde yaptıkları sıralamaya ilişkin açık uçlu iki soru maddesi yöneltilmiştir. Bu amaçla, katılımcıların dizgi üzerinde uç bölgelere (katılıyorum: +2 ve katılmıyorum: -2) bıraktıkları cümleleri, niçin bıraktıklarını belirtmeleri istenmiştir.

Katılımcılardan bazıları; yeni yönetmeliğin rehberlik ilkeleri ile uyuşmadığını, etik açısından sorunlu olduğunu ve bu nedenle de düzeltilmesi gereken taraflarının var olduğunu belirtmektedir. Bu görüşte olan katılımcılar tarafından yapılan açıklamalar ve belirtilen gerekçeler aşağıda verilmiştir:

“Psikolojik danışma kavramı kaldırılarak tamamen memur görevi verilmiştir. Nöbet maddesi ise bizi (rehber öğretmenleri) tamamen disiplin işlerine dâhil etmiştir.” (K2)

“Rehber öğretmenlerin nöbet esnasında öğrencilere yaklaşımının, bireysel görüşmelerde öğrencilerin kendilerini rahat ifade edememelerine neden olabilir. Yönetmelikteki psikolojik danışman unvanının kaldırılması da meslek hassasiyetini basite indirmiştir.” (K4)

“Yeni yönetmelik, rehberlik anlayışına ters, psikolojik danışma hizmetini hiçe sayan, öğrenciyle rehber öğretmen arasında duvar kuran bir anlayıştır.” (K40)

“Rehber öğretmenlerin nöbet tutabilmesi, biz rehber öğretmenleri, görev etiğinden uzaklaştırmakta ve bizi öğrencinin gözünde diğer öğretmenlerle aynı kefeye koymasına neden olmaktadır.” (K31)

“Psikolojik danışmanlık kavramının çıkarılması, kabul edilir bir durum değildir. Bu yüzden bu kısmın yeniden düzeltilmesi gerektiğini düşünüyorum.” (K7)

Katılımcılardan bazıları; yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde rehber öğretmenlerin istemedikleri görevlerin mevcut olduğu belirtmektedir. Bu görüşte olan katılımcılar tarafından yapılan açıklamalar ve belirtilen gerekçeler aşağıda verilmiştir:

“Yeni yönetmelikte rehber öğretmenlere nöbet görevi verilmesi istenmeyen bir görevdir.” (K34)

“Rehber öğretmenin yapmaması gereken görevler (nöbet ve sınav görevi, danışmanlık tedbiri) olduğu için istenmiyor.” (K36)

“Yeni yönetmelikte özellikle nöbet sisteminin getirilmesini, öğrenci hizmetleri açısından sıkıntılı görüyorum.” (K6)

Katılımcılardan bazıları, yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha faydalı olduğunu ve rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirdiğini belirtmektedir. Bu görüşte olan katılımcılar tarafından yapılan açıklamalar ve belirtilen gerekçeler aşağıda verilmiştir:

“Yeni yönetmelik, rehber öğretmenin görev tanımlarını daha açık, somut ve net olarak ortaya koymuştur.” (K21)

“Yeni yönetmelik, eski yönetmelikteki eksiklikleri ve yetersizlikleri kapatmıştır.” (K3)

“Yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha açıklayıcı olduğunu düşünüyorum.” (K33)

SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışma, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Nitel desende gerçekleştirilen çalışmanın verileri Q metodu kullanılarak toplanmış ve elde edilen veriler *PQ Method* programı ile analiz edilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, rehber öğretmenlerin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algılarının iki faktör altında toplandığı anlaşılmaktadır. 1. Faktör altında yer alan rehber öğretmenler; yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğini etik açısından sorunlu görmekte ve yeni yönetmeliğin eleştirilecek taraflarının mevcut olduğunu belirtmektedir. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*'nde, son yönetmeliğin psikolojik danışmanlar tarafından kabul görülmediği ve Türkiye çapında yönetmeliğe eleştirilerin yöneltildiği söylenmektedir (Üstüner, 2018). Yapılan eleştirilerden biri de rehberlik öğretmenin görevleri ile ilgili olan 34. maddenin “g” bendinde yer alan şu kısımdır: “Rehberlik hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için ihtiyaç duyulan durumlarda bireysel veya grupta psikolojik danışma ve görüşme yapmak üzere öğrenciyi ders saati içerisinde rehberlik servisine davet eder. Görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adını ve görüşme saatini eğitim kurumu idaresine bildirir.” Bu düzenlemenin (34. madde; g bendi) bireye ve bireysel farklılıklara saygı, gizlilik ve mesleki ve etik değerlere uyulması yönündeki, rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde dikkate alınması zorunlu olan ilkeler ile çeliştiği belirtilmektedir (Eren Gümüş, 2018). Bu maddeye bakıldığında, görüşmeye davet edilen öğrenciye ait bilgilerin paylaşılmasının gizlilik ilkesine aykırı olduğu akla gelebilir. Ancak ilgili maddede, görüşme içeriğinin gizliliğini koruyarak görüşülecek öğrencinin yalnızca adı ve görüşme saatinin eğitim kurumu idaresine bildirileceği ifade edilmektedir. Diğer tarafta öğrencinin adının okul idaresine bildirilmesi halinde, rehber öğretmenin iyi niyetini kullanarak rehberlik servisine gitmemesine rağmen servise gittiğini beyan edebilecek öğrencilere karşı bir önlem alınabileceği söylenebilir.

Katılımcılardan 2. Faktör altında yer alan rehber öğretmenler; yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde rehber öğretmenin istemediği görevlerin var olduğunu, yeni yönetmeliğin düzeltilmesi gereken ve eleştirilecek taraflarının mevcut olduğunu belirtmektedir. Yeni yönetmeliğe eleştirel

yaklaşan Üstüner (2018), yönetmelikte yer alan “*Sınavlarda görev alabilir; belleticilik ve nöbet görevi yapar.*” maddesinin suiistimale uğrayabileceğini ve sadece ücret için nöbet tutmak isteyen rehber öğretmenlerin olabileceğini ifade etmektedir. Bu eleştirel bakışın nedeni ise rehber öğretmenin istemediği görevlerin yönetmelik kapsamına alınması olabileceği düşünülmektedir. Yeni yönetmeliğe ilişkin yapılan eleştirilerin de asıl bu maddelerle ilgili olduğu söylenebilir. Ancak ilgili maddelere bakıldığında, söz konusu görevlerin bir mecburiyetten ziyade rehber öğretmenin isteğine bağlı bir durum olduğu ifade edilebilir. Bazı okullarda nöbetin tutulduğu ve bazılarında ise tutulmadığı düşünüldüğünde, okul idaresinin yaklaşımı ve rehber öğretmenin isteğinin bu durum üzerinde etkili olduğu dile getirilebilir. Ayrıca hem 1. Faktör altında yer alan rehber öğretmenler hem de 2. Faktör altında yer alan rehber öğretmenler, yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha faydalı olduğunu ve yeni yönetmeliğin rehberlik hizmetlerini daha işlevsel hale getirdiğini ancak yeni yönetmeliğin rehberlik ilkeleri ile uyuşmadığını belirtmektedir.

Sonuç olarak, yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliği ile rehber öğretmenlere nöbet görevinin getirilmiş olması ve psikolojik danışman kavramının yönetmelikten çıkarılmış olması gibi konularda bazı rehber öğretmenlerin olumsuz bir algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bu durum, yeni yönetmeliğe eleştirilerin getirilmesine neden olduğu, yeni yönetmeliğin etik açısından sorunlu ve rehberlik ilkeleri ile uyumsuz görülmesine yol açtığı söylenebilir. Diğer tarafta ise bazı rehber öğretmenlerin yeni yönetmeliğe ilişkin olumlu bir algıya sahip oldukları anlaşılmaktadır. Olumlu algıya sahip rehber öğretmenler tarafından yeni yönetmelikte özellikle de rehber öğretmenin görev tanımının daha açık olduğu ve yeni yönetmeliğin eski yönetmeliğe göre daha faydalı ve işlevsel olduğu belirtilmiştir.

ÖNERİLER

Bu çalışmada, okul eğitim sisteminin önemli bir bileşeni olan rehber öğretmenlerin güncel bir meselesinin tartışılmaya açılması, diğer bir ifadeyle, okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri ile ilgili yönetmelikte yapılan değişikliğe/düzenlemeye ilişkin algının incelenmesi, çalışmayı konu açısından özgün ve güçlü kıldığı söylenebilir. Ancak daha önce, rehberlik hizmetleri yönetmeliği konusunda, (*Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*'nde gündeme getirilmesi dışında) hiçbir araştırma yapılmamış olması, çalışmanın derin bir şekilde tartışılmaya açılmasına sınırlılık getirdiği ifade edilebilir. Bu durum, aynı zamanda, araştırma konusunun yetersiz bir şekilde incelenmesine sebep teşkil ettiği belirtilebilir. Bu sınırlılıklar ve araştırma bulguları bağlamında aşağıda verilen öneriler sunulabilir:

1. Konuya ilişkin yapılacak çalışmalarda, okul yöneticileri ve diğer branş öğretmenlerinin yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğine ilişkin algıları, düşünceleri incelenebilir.
2. Yapılacak araştırmalarda, yeni yönetmeliğin yürürlüğe geçtiği tarihten itibaren okul rehberlik servislerinde nasıl bir değişimin (olumlu/olumsuz) meydana geldiği ele alınabilir.
3. Yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinde yer alıp rehberlik ilkeleri ile ters düşen maddelerde düzenleme/değişiklik yapılabilir.
4. Nöbetçilik gibi görevler konusunda rehber öğretmenlere *isteğe bağlılık* sunulabilir.
5. Rehberlik ve psikolojik danışmanlık bölümünden mezun olup alanda görev yapan personel için *Rehberlik, Rehberlik Öğretmeni, Rehber Öğretmen* gibi farklı unvanlar kullanılmaktadır. Diğer tarafta bölümün isminden dolayı *Psikolojik Danışman* unvanının da kullanıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, alanda çalışanların unvanına ilişkin yaşanan bu belirsizliğin giderilmesi için *MEB Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği*'nde belli ve net bir unvan kullanılması gerektiği belirtilebilir.

KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Eğitim Bir-Sen, (2017). <http://www.ebs.org.tr/manset/4342/rehberlik-hizmetleri-yonetmeliği-hakkında-değerlendirme> Erişim tarihi: 25.05.2018

- Eğitim-Sen, (2017). <http://egitimsen.org.tr/yeni-rehberlik-hizmetleri-yonetmeliği-buyuk-hayal-kirikligi-yaratmistir/> Erişim tarihi: 25.05.2018
- Eren-Gümüş, A. (2018). Yeni rehberlik hizmetleri yönetmeliğinin bir etik dışı dayatmasına yönelik çözüm önerileri. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8, 5-7.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kuzgun, Y. (2011). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. (11. Basım). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği. (2017, 10 Kasım). *Resmi Gazete* (Sayı: 30236). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/11/20171110-2.htm>.
- Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği. (2001, 17 Nisan). *Resmi Gazete* (Sayı: 24376). Erişim adresi: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/68.html>.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Turhan, M. (2016). *Öğretmen sirkülasyonu sorunsalının Q metodu ile incelenmesi (Van ili örneği)*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Türk Eğitim-Sen, (2017a). https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik_goster.php?Id=11956 Erişim tarihi: 25.05.2018
- Türk Eğitim-Sen, (2017b). https://www.turkegitimsen.org.tr/icerik_goster.php?Id=11963 Erişim tarihi: 25.05.2018
- Üstüner, V. (2018). Yeni yönetmeliğe eleştirel bakış. *Okul Psikolojik Danışmanı E-Bülteni*, 8, 23-25.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *21. Yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri-gelişimsel yaklaşım*. (26. Basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.